

www.ketab.ir

فرهنگ روشنگری کانت
نشر نگاه معاصر
زهره سعیدی

فرهنگ روشنگری کانت

در مواجهه با روشنگری و رومانتیسم

نویسنده: زهره سعیدی

ناشر: نگاه معاصر (وابسته به مؤسسه پژوهشی نگاه معاصر)

مدیر هنری: باسم الرسام

آرایش کتاب: نگاه معاصر

لیتوگرافی: نوید

چاپ و صحافی: پیکان

توبت چاپ: یکم، ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۵۰

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۹۰-۰۶۲-۵

www.ketab.ir

سعیدی، زهره، ۱۳۳۳-
 فرهنگ روشنگری کانت، در مواجهه با روشنگری و رومانتیسم / زهره سعیدی.
 تهران: نگاه معاصر، ۱۴۰۰.
 ۱۷۲ ص: ۱۷۲/۵۴/۲۱، ۵۰ س. ۳.
 نگارش فلسفی.
 ۹۷۸-۶۲۲-۲۹۰-۰۶۲-۵
 فیبا
 کتابنامه: ص [۱۸۹] - ۱۹۲.
 کانت، ایمانوئل، ۱۷۲۴ - ۱۸۰۴، -- نقد و تفسیر.
 Kant, Immanuel, 1724 - 1804 -- Criticism and interpretation
 روشنگری
 Enlightenment
 B۲۷۹۸
 ۱۹۳
 ۸۳۷۶۵۵۰
 فیبا

سرشناسه
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 فروست
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی
 یادداشت
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 رده بندی کنکرو
 رده بندی دیویی
 شماره کتابشناسی ملی
 اطلاعات: رکورد

این کتاب حاصل پژوهشی است که با حمایت پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات انجام شده است.

نشانی: تهران | منی سیتی | شهرک محلاتی | فاز ۲ مخابرات ابلوک ۳۸ | واحد ۲ شرقی

22448419

negahe.moaser94@gmail.com

nashr_negahemoaser

فهرست |

۷	 مقدمه
۱۳	 بستر تاریخی عصر روشنگری
۲۷	 عصر روشنگری
۴۷	 نمایندگان عصر روشنگری
۸۷	 جنبش رومانتیسم
۱۰۱	 نمایندگان جنبش رومانتیسم
۱۲۳	 کانت

| مقدمه |

کانت در نقدهای چهارگانه‌ی خود؛ نقد عقل محض، نقد عقل عملی، نقد قوه‌ی داوری و نقد دین، نظام فلسفی منسجمی را پایه‌گذاری کرد که در آن به تبیین فلسفه‌ی نظری، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی زیبایی‌شناسی و غایت‌شناسی و فلسفه‌ی دین پرداخت و تغییری جدی در این چهارساحت ایجاد کرد. وی فلسفه‌ی سیاسی منسجمی هم چون نقدهای پیشین خود تدوین نکرد، بلکه رسالات و مقالات متعددی در حوزه‌ی تاریخ، جامعه و سیاست نگاشت و بی‌آنکه از چارچوب فلسفه‌ی نظری خود خارج شود،

آن‌ها را بر فلسفه‌ی اخلاق خود مبتنی ساخت. به همین خاطر نوشته‌های سیاسی، تاریخی و اجتماعی او پس از نوشته‌های اخلاقی‌اش در می‌رسد و راه خود را از خلال فلسفه‌ی اخلاق او باز می‌کند.

نوشته‌های مذکور، هم چون ایده‌ای برای تاریخ جهانی از دیدگاه جهان‌وطنانه، رساله‌ی روشنگری، رساله‌ی حقوق، صلح پایدار و نزاع دانشکده‌ها که عموماً آثار دو دهه‌ی آخر عمر او هستند و می‌توان مجموع آن‌ها را فلسفه‌ی سیاسی و فلسفه‌ی تاریخ او نامید، در برهه‌ای پرحادثه و دوران ساز از تاریخ یعنی انقلاب فرانسه، عصر روشنگری و جنبش رومانتیسم، شکل گرفتند. کانت در این آثار مواضع نو و روشنگرانه‌ی خود را در مورد مفاهیمی چون آزادی فردی، جامعه‌ی مدنی، حق شهروندی، حق روشنگری، حق انتخاب دین، دموکراسی، روابط بین‌الملل و ایده‌ی پیشرفت تاریخی و آرمان جهان‌وطن صورت‌بندی کرده است. اندیشه‌های سیاسی کانت علاوه بر رسالات و مقالات مستقل او، در نوشته‌های غیر سیاسی او هم چون نقد قوه‌ی حکم که در آن راجع به جنگ سخن گفته و دین در محدوده‌ی عقل تنها که در آن به موضوعاتی چون آزادی بیان و آزادی ملی پرداخته، مطرح شده است. با اینکه سه نقد اول کانت، متونی سیاسی نیستند اما اندیشه‌های تازه و نوآورانه‌ی وی در آن‌ها بیانگر مواضع روشنگرانه‌ی او در عرضه‌ی بینشی نو نسبت به انسان، جهان و امر نامتناهی هستند.

در حالی که سه نقد اول کانت، به ویژه نقد اول در همان دوران حیات وی مورد توجه قرار گرفت و پس از او شرح‌های زیادی بر آن‌ها نگاشته شد، مطالعه، بررسی و نقد آثار پسانقدی وی تنها با ترجمه‌ی آثار وی به انگلیسی در قرن بیستم شدت گرفت. در ایران نیز بیشتر مطالعات و پژوهش‌ها و ترجمه‌ها در خصوص آثار کانت، به فلسفه‌ی نظری و اخلاق وی اختصاص یافته است و پژوهش در آثار متأخر او کم و ناکافی صورت گرفته است.

از این رو هم ترجمه‌های دقیق و هم پژوهش‌های روش‌مند در آثار متأخر کانت، ارزشمند، مفید و آگاهی‌بخش خواهد بود.

پژوهش پیش‌رو که به مواضع روشنگرانه‌ی کانت در آثارش اختصاص یافته است، از منظری تاریخی و معطوف به زمینه و زمانه‌ی کانت و با در نظر گرفتن عناصر اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و دینی منتهی به دوران کانت، به تبیین و تحلیل فرهنگ روشنگری کانت پرداخته و تاثیرپذیری و تاثیرگذاری آن بر جنبش روشنگری و نحوه‌ی مواجه‌اش با جنبش رومانیسم را به تصویر کشیده است. بدین منظور در فصل نخست با عنوان «بستر تاریخی عصر روشنگری»، به منظور درک بهتر عصر روشنگری و شناخت مؤلفه‌های آن، به توصیف بستر تاریخی منتهی به این دوران پرداخته شده و به اختصار دوران نوآیی (رنسانس)، دنیای مدرن، جنبش اومانیسم، اصلاح دین، انقلاب علمی، عصر الیزابت، انقلاب صنعتی، انقلاب پیرایشگران، انقلاب آمریکا و فرانسه شرح داده شده و به عناصر مربوط به آن‌ها چون فردگرایی، اومانیسم، سکولاریسم، شک دینی و پیشرفت‌های علمی اشاره شده است.

فصل دوم با عنوان «عصر روشنگری»، در حالی که این دوران را نتیجه‌ی تغییر و تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گذشته به شمار آورده و پیوند آن با دوران مدرن و گستردن ریشه‌هایش تا یونان باستان را نشان داده است، به تبیین معنای روشنگری، بررسی وجوه مختلف آن و روشن ساختن زوایای گوناگونش پرداخته و ایده‌های محوری، سنت شکنی‌ها، باورهای نوین و تحولات فرهنگی آن را تحت عناوین اومانیسم، سکولاریسم و عقل‌گرایی تجربی صورت‌بندی کرده است. این فصل از اعتماد فراینده به انسان و توانایی‌های او، شک و تردید نسبت به امور فراطبیعی، سقوط جایگاه دین رسمی، اقبال به دین فردی، بر صدر نشستن عقل علمی و انتقادی و تعمیم روش علمی-تحلیلی نیوتون به سایر حوزه‌های مورد

مطالعه پرده برداشته است.

برای آشنایی بیشتر و ملموس‌تر با ایده‌ها، نگرش‌ها و مواضع فکری دوران روشنگری، دیدگاه برخی از نمایندگان آن در فصل سوم با عنوان «نمایندگان عصر روشنگری»، نشان داده شده است. در این بخش دیدگاه دکارت به عنوان بنیانگذار عقل‌گرایی در دوران جدید و تاثیرگذارنده بر سوژه محوری کانت؛ دیدگاه اسپینوزا به عنوان نماینده‌ی روشنگری رادیکال و منتقد دین؛ موضع ولتر به عنوان برجسته‌ترین نماینده‌ی روشنگری در فرانسه که دغدغه‌ی رهایی از سلطه‌ی دین رسمی و اقتدار کلیسا را داشت؛ رویکرد مونتسکیو به عنوان کسی که تلاش داشت به بیداری جامعه‌ی فرانسه و بهبود نظام سیاسی آن کمک کند و بر صدور اعلامیه‌ی حقوق بشر و شهروندان فرانسه تاثیر گذاشت؛ دیدگاه دیوید هیوم به عنوان تجربه‌گرایی شکاک که از اعتماد فزاینده‌ی روشنگری بر عقل فاصله گرفت و تأثیری عمیق بر بیداری کانت از خواب جزمیت گذاشت؛ موضع روسو به عنوان پرچمدار آزادی اخلاقی در مقابل آزادی اندیشه و کسی که تأثیری ژرف در حوزه‌ی اخلاق بر کانت گذاشت؛ رویکرد دیوید هابز و دالامبر به عنوان نویسندگان دانشنامه‌ی فرانسه که به قصد هدایت افکار عمومی نگاشته شده بود و افکار فلسفی را ترویج می‌کرد، به اختصار توصیف و تبیین گشته است.

فصل چهارم با عنوان «رومانتیسم»، توصیف و تبیین جنبش رومانتیسم را به عهده گرفته است. در این فصل اصطلاح رومانتيك، رومانتيك به عنوان یک جنبش، تقابل آن با عقل‌گرایی، انتقادش از روشنگری، ضدیتش با نگرش ابزاری جامعه‌ی سرمایه‌داری، تاکیدش بر احساسات و عواطف، تعاریف متعددی که از آن شده است، تغییر و تحولی که ایجاد کرده است، آلمانی بودن آن و ویژگی‌های مشترک رومانتيك‌ها، شرح و بسط داده شده است.